

Heyns' Beroep Op De Schrift

(Vervolg)

OFSCHOON alles hem schier had moeten toonen, dat een beroep op Spreuken 9:1-6 voor hem op teleurstelling moest uitloopen, toch keert Heyns zich ook tot deze Schriftuurplaats om steun te vinden voor zijne stelling, dat God wil, dat alle menschen zalig worden en dat het Evangelie een welgemeend aanbod van zaligheid is aan alle menschen van Godswege.

Wat hem hiervan had moeten terughouden is allereerst wel het karakter en den inhoud van het boek der Spreuken in het algemeen. Want immers dit is door en door geestelijk-ethisch. Het handelt al maar door over geestelijk-ethische waarden. Het spreekt over wijsheid en verstand, over kennis en wetenschap, over rechtvaardigheid en reinheid, over waarheid en recht, over weldadigheid en barmhartigheid, over nederigheid en kloekzinnigheid, over vlijt en vaardigheid, over tucht en matigheid; en het doet deze alle opkomen uit het diepe beginsel van de vreeze des Heeren. Het is maar geen uitwendig leven naar de wet, dat de Spreukendichter op 't oog heeft; geen humanistische wereldwijsheid wordt in zijn boek verkondigd; maar het abso-

lute standpunt wordt in heel het boek ingenomen, dat er geen kennis en wetenschap, geen wijsheid en verstand, geen rechtvaardigheid en reinheid, etc., is buiten de vreeze des Heeren. Vandaar dan ook, dat heel het boek der Spreuken zoo streng antithetisch is. Tegenover wijsheid, etc., staan dwaasheid, ontucht, verstandeloosheid, vuilheid, leugenachtigheid, ongerechtigheid, trouweloosheid, vraatzuchtig, onrecht en verdrukking, wreedheid, die zelfs in hare barmhartigheid nog wreed blijft; en deze alle wortelen in het beginsel der goddeloosheid; ze zijn daar, waar de vreeze des Heeren wordt gemist. Reeds dit geestelijk-ethisch karakter van het boek der Spreuken had den professor er van moeten terughouden om troost te zoeken bij dit gedeelte der Schrift. Want al wat te doen heeft met geestelijk-ethische waarden, loopt langs een zeer strenge lijn, laat niet met zich paaien, laat zich niet verdraaien, laat zich ook niet veralgemeeniseeren. Ge kunt nu eenmaal de goederen der wijsheid en der gerechtigheid niet uitventen op den weg der dwaasheid en der goddeloosheid. Ge kunt het heil, dat alleen in den weg van de vreeze des Heeren wordt gekend en gesmaakt, niet zoetkens aanbieden aan een ieder. In de sfeer van het geestelijk-ethische is alles onverbiddelijk. Ge kunt hier roepen. Ge kunt den goddelooze het wee verkondigen, indien hij den weg der goddeloosheid niet verlaat. Ge kunt heil en zaligheid beloven aan allen, die den weg der slechtheid verlaten en zich bekeeren tot den Heere. Maar de dingen laten zich hier niet verdraaien. En de diepe oorzaak hiervan ligt ook al weer

daarin, dat God GOD is. Daar komt het altijd weer op neer. Heyns heeft een verkeerd Godsbegrip. Hij heeft een God, Die ook den goddelooze *als zoodanig* liefheeft, met medelijden over hem vervuld is, in ontferming zijn heil zoekt ook in den weg der goddeloosheid. En die God is geen God. Als Heyns wil verstaan, dat dit nooit kan, dat God ook voor het allerkleinst denkbare oogenblik den zondaar *qua talis* niet kan liefhebben, komt hij vanzelf uit bij dien God, Die in souvereine liefde Zijn volk van voor de grondlegging der wereld zoo heeft gekend en gewild, dat Hij geen overtreding in hen ziet. Dan komt hij altijd weer uit bij de verkiezing. Dan moet hij altijd bekennen, dat God het volk liefheeft, dat Hij in Christus eeuwiglijk ziet. En dat is de God der Schrift!

In de tweede plaats had ook het verband, dat op Spr. 9:1-6 volgt, Heyns er van moeten terughouden om zich op deze plaats te beroepen voor de voorstelling van een algemeen, welgemeend aanbod van genade en zaligheid. Ik kan mij bijna niet voorstellen, dat Heyns dat verband niet gelezen heeft. Indien men de verzen 1-6 leest, kan men dan zoo maar ophouden te lezen? En indien Heyns de volgende verzen wel heeft gelezen, dan begrijp ik niet, hoe hij toch bleef bij zijn voorname om ons de eerste zes verzen van het hoofdstuk voor te houden en zich daarop te beroepen voor de leer van het algemeen aanbod. Want immers in de verzen, die volgen, wordt zoo duidelijk als het maar kan geleerd, dat de Wijsheid zich niet eens tot allen wendt en hare paarden niet voor de zwijnen bedoelt te werpen,

noch ook wil, dat Hare dienstmaagden dit zullen doen. Laat ons de verzen in hun verband even lezen: "De opperste Wijsheid heeft haar huis gebouwd. Zij heeft hare zeven pilaren gehouwen. Zij heeft haar slachtvee geslacht; zij heeft haren wijn gemengd; ook heeft zij hare tafel toegericht. Zij heeft hare dienstmaagden uitgezonden; zij noodigt op de tinnen van de hoogten der stad: Wie is slecht? hij keere zich herwaarts! tot den verstandelooze zegt zij: komt, eet van mijn brood en drinkt van den wijn, dien ik gemengd heb. Verlaat de slechtigheden en leeft; en treedt in den weg des verstands." Tot zoover loopt het gedeelte, waarop Heyns zich beroept. Maar de opperste Wijsheid gaat voort en zegt: "Wie den spotter tuchtigt behaalt zich schande; en die den goddelooze bestraft, zijne schandvlek. Bestraf den spotter niet, opdat hij u niet hate; bestraf den wijze en hij zal u liefhebben. Leer den wijze; zoo zal hij nog wijzer worden; onderwijs den rechtvaardige, zoo zal hij in leer toenemen." Als Heyns zich nu de moeite wil getroosten, om met mij ook op deze laatste woorden te letten en de voorafgaande in hun verband te lezen, dan zal hij ook met mij tot de volgende verklaring moeten komen. De Wijsheid keert zich niet tot de spotters en tot de goddeloozen. De spotter en de goddelooze zijn dezelfde. Een goddelooze is in den grond der zaak altijd een spotter. Hij spot met de wijsheid en veracht de tucht. Daarom behaalt hij zich schande, die den goddelooze bestraft en tuchtigt. Tot hem keert de Wijsheid zich dus niet. Het zou paalen voor de zwijnen werpen zijn. Hij wendt

zich tot den wijze en hij onderwijst den rechtvaardige. Ook de rechtvaardige en de wijze zijn dezelfde. De rechtvaardige is de wijze en hij alleen. Want wijsheid is in het boek der Spreuken geen intellectueel, maar een door en door geestelijk-ethisch begrip. Die wijze zal door de onderwijzing nog wijzer worden en de rechtvaardige zal in leer toenemen. Dit zal Heyns mij toestemmen. Maar dan zal hem ook meer duidelijk worden. Als de Wijsheid zoo nadrukkelijk weigert om den spotter en den goddelooze te onderwijzen en hare paarlen voor de zwijnen te werpen, dan zal het ook wel duidelijk zijn, dat ze dit ook in vs. 4 niet doet: "Wie is slecht? hij keere zich herwaarts! Tot den verstandelooze zegt zij: komt, eet van mijn brood en drinkt van den wijn, dien ik gemengd heb." Het is immers al te dwaas om te veronderstellen, dat de opperste Wijsheid in vs. 4 lijnrecht ingaat tegen haar eigen vermaning in vs. 8. Er is dan ook maar een conclusie mogelijk: de *slechten* en *verstandeloozen* van vs. 4 zijn *niet* de *spotters* en *goddeloozen* van vs. 7 en 8, maar de *wijzen* en *rechtvaardigen* van vs. 9. En zeg nu niet, dat dit niet kan, omdat een wijze toch niet verstandeloos kan zijn en een rechtvaardige niet slecht, want daarmee zoudt ge u slechts den pas afsnijden om de Schrift hier te verstaan. *Slecht* heeft hier immers niet de beteekenis van verkeerd of goddeloos, maar van *eenvoudig* en ziet op hen, die in de kennis der wijsheid nog niet ver gevorderd zijn, die daarom in de wereld gemakkelijk bloot staan aan de begeerlijkheden der verleiding. Dit is de beteekenis van het oorspronkelijke woord. Zoo is

het ook vertaald in het Engelsch: "whoso is simple." Zoo is het de beteekenis van hetzelfde woord in Ps. 19:8: den slechten wijsheid gevende. En zoo kent ieder, die eenigszins bekend is met de Nederlandsche taal onder ons, het woord "slecht." Maar zoo is er niets ongerijmds in om te spreken van een "slechten rechtvaardige." Het is eenvoudig een rechtvaardige, die nog onbedreven is in den weg der gerechtigheid in het midden van een wereld, die in het booze ligt. Onderwijs hem slechts en hij zal in leer toenemen. En niet anders is het met de verbinding van *verstandelooze* en *wijze*. In het oorspronkelijke hebt ge voor het woord, dat in onzen Hollandschen Bijbel voor *verstandelooze* werd vertaald een verbinding van twee woorden, letterlijk beteekenend: "gebrek hebbend aan hart." En waar het hart de zetel der kennis is, daar beteekent de term: "iemand, die gebrek heeft aan kennis." En als ge nu voor de aandacht houdt, dat "de wijze" in het boek der Spreuken een ethisch begrip is, aanduidt iemand, die de vreeze des Heeren in zijn hart heeft en daarom in den weg der waarachtige wijsheid en gerechtigheid wil wandelen, dan is er immers niets ongerijmds in de verbinding van "verstandelooze" en "wijze." Ge hebt dan eenvoudig de gedachte, dat er een wijze is, wien het ontbreekt aan kennis en die dus onderwezen moet worden door de opperste Wijsheid. Ik ben verzekerd, dat, indien Heyns de tekst nauwkeurig onderzoekt, hij mij zal toestemmen, dat dit wel waarlijk de beteekenis is der woorden, en dat de opperste Wijsheid hier dus wijzen en rechtvaardigen noodigt

en roept, die gebrek aan kennis en ervaring hebben en zich dus door Haar zullen laten onderwijzen. En daarmee valt heel het bewijs van Heyns, voorzoover hij dat uit dezen tekst haalt, tegen den grond.

En eindelijk hebt ge immers in de eerste zes verzen van Spreuken 9 geen algemeen aanbod van zaligheid, ook al leest ge de verzen 4-6 zoo, dat ze alle menschen insluiten. Dan hebt ge nog niets anders dan eene *roeping*, met eene *belofte* voor degenen, *die de roeping gehoor geven*. "Hij keere zich herwaarts! Kom! Verlaat de slechtigheden!" Dat is de roeping. En de belofte is: "Eet, drink, leef!" De toegerichte tafel der opperste Wijsheid is toch alleen voor degenen, die den weg der slechtigheden verlaten, die in den weg des verstands treden, die komen op de roeping der Wijsheid. En dat doen de goddeloozen en spotters immers niet. Wie den goddelooze tuchtigt behaalt zich slechts schande en wie den spotter bestraft, wordt door hem gehaat. De wijze en rechtvaardige hoort en komt op de roeping der opperste Wijsheid. Voor hem is de toegerichte tafel. Daar is nu eenmaal geen ontkomen aan. Ge kunt deze dingen niet algemeen maken.

In dit verband mogen we ook wijzen op de gelijkenis van den koning, die zijn zoon een bruiloft bereid had. Heyns beroept zich ook op deze gelijkenis ter verdediging van zijn "algemeen aanbod." En dit wordt meermalen gedaan, ook door anderen. Nu moet men het verschil tusschen ons en hen, die een welgemeend aanbod in dit Schriftgedeelte willen zien, goed vatten. Dat verschil ligt niet hierin, dat Heyns en anderen

verklaren, dat volgens deze gelijkenis velen geroepen worden, die toch niet ingaan in de bruiloft, terwijl wij dit ontkennen. Dit is goed duidelijk en dat niet alleen uit deze gelijkenis, maar ook uit vele andere plaatsen der Heilige Schrift, zoowel als uit de werkelijkheid. Niet allen, die onder het Evangelie leven, worden behouden. Ook ligt het verschil niet hierin, dat zij handhaven, dat deze roeping, ook voor degenen, die niet gingen in de bruiloftszaal, ernstig en welgemeend was, terwijl wij dit zouden ontkennen. Ook dit is ons volkomen duidelijk en wij denken er niet aan dit te ontkennen. Ten derde ligt het verschil ook niet hierin, dat zij hier de verantwoordelijkheid der geroepenen zouden handhaven en nadruk leggen op hunne schuld, als ze weigeren te komen; terwijl wij dit zouden ontkennen. Maar wel ligt dit verschil hierin, dat Heyns de stem, die tot de genooden uitging, wil beschouwen als een *aanbod*, wij willen daarin zien een zeer ernstige *roeping*. Heyns stelt het voor, alsof het in de gelijkenis er eigenlijk omgaat om de genooden nu eens lekker te doen eten en drinken. Hun wordt een heerlijk maal eten aangeboden. Het middagmaal is bereid; de ossen en gemeste beesten zijn geslacht; laat de menschen nu komen en eten! Doch die menschen hadden geen honger. Ze hadden thuis misschien ook genoeg te eten en te drinken. Ze hadden het ook druk op hunne akkers en met hun koopmanschap. Ze namen dus het aanbod om bij den koning te eten eenvoudig niet aan. Zoo is de voorstelling van Heyns. Het gaat om dat eten! En het wordt hun allen welgemeend aangeboden, om zich

nu eens heerlijk te vergasten! Doch, om nu maar eerst bij de gelijkenis te blijven, als het nu daarom eigenlijk ging, was het dan zulk een groote zonde van die menschen om niet te komen? Men zou dan zeggen: het aanbod is goed genoeg bedoeld en die menschen waren door den koning wel grootelijks vereerd; maar het recht bleef toch aan die menschen om niet te komen. En als ze dan geen honger hadden en door een lekker maal eten ten eenenmale niet worden aangetrokken, wie zou hun dat nu toch kwalijk kunnen nemen? Een aanbod is toch een aanbod! En als iemand mijn aanbod niet aanneemt, dan wordt ik toch niet boos op hem. Of, om bij de gelijkenis te blijven, als iemand het aanbod van een koning niet aanneemt, dan slaat de koning hem daarom toch niet dood! En toch is dit het oogpunt, waaruit Heyns deze gelijkenis beschouwt. Lees slechts:

“Wat is de noodiging tot het Groot Avondmaal (Luk. 14:16-24), of tot de Koninklijke Bruiloft (Matth. 22:2-10), met de woorden: ‘Komt, want alle dingen zijn nu gereed,’ anders dan een aanbieding van al de gerechten die de gastheer had bereid aan de genooden, waardoor hun een recht gegeven werd op de ossen en de gemeste beesten die hij geslacht had, om daarvan te nemen en te eten tot verzadiging toe? En dat een algemeene en voor allen welmeenende aanbieding. Een algemeene aanbieding, want de dienstknechten moesten de noodiging brengen aan allen die zij op de uitgangen der wegen zouden vinden, en volgens dien

last noodigden zij en brachten zij in beide kwaden en goeden. En voor allen een welmeenende aanbieding, want de gastheer gaf zijn dienstknechten last degenen die zij vinden zouden te dwingen om in te komen, opdat zijn huis vol zou worden.”

Welnu, ons verschil ligt juist op dit punt. Om eerst nog bij de gelijkenis te blijven, het ging niet om een lekker maal eten, maar om de eere des konings, die zijnen zoon een bruiloft had bereid. En wel konden die genooden er op rekenen, dat ze bij den koning goed onthaald werden, maar hun werd geen aanbod van een lekker maal eten gedaan, doch ze werden door den koning *geroepen* ter bruiloft. Het gaat dus in de gelijkenis juist in het geheel niet over de vraag, welke menschen recht hadden op gemeste beesten. Integendeel, het gaat over eene *verplichting* dergenen, die geroepen waren tot de bruiloft. Die dure verplichting was om te komen. Toen de koning riep, hadden zij *geen recht* meer om weg te blijven. Dat de koning hen ook heerlijk zou onthalen, maakte het wel des te erger, benam hun wel des te meer alle verontschuldiging, maar het is de roeping van den koning, die hier beslist. Niet te komen was maar geen vriendelijk bedanken voor eene invitatie, of het met oprechten dank afslaan van een aanbod. Het was in de eerste plaats ongehoorzaamheid aan des konings roepstem; en in de tweede plaats een vertrappen van des konings eer, eene weigering om hem en zijnen zoon te erkennen.

Dat Heyns het oogpunt van de gelijkenis niet heeft

gevat; dat het niet is een aanbod van gemeste beesten, maar eene ernstige roeping, die de geroepenen verplicht waren op te volgen, blijkt uit alles. In de eerste plaats uit de nadruk op het woord *roepen* in heel de gelijkenis. Zelfs het woord, dat wij door "genooden" vertalen, beteekent in de grondtaal nog "geroepenen." In de tweede plaats blijkt dit wel uit de houding der geroepenen. Zij bedanken niet vriendelijk voor de invitatie, maar ze wilden niet komen, ze achtten de roeping des konings niet, ze bleven hun eigen gang gaan, ze deden de roepende dienstknechten des konings zelfs smaadheid aan en doodden hen. Het is wel duidelijk, dat het om heel iets anders gaat dan om een lekker maal eten. Het gaat om den koning en zijnen zoon. En dit blijkt eindelijk ook uit de houding des konings tegenover deze weigerende onderdanen. Hij werd zeer toornig. Hij zond zijne krijgsknechten om hen te vernielen en hun stad in brand te steken. Zoo is de voorstelling der gelijkenis.

En zoo was het in de werkelijkheid en dat met veel meer ernst dan het ooit kon zijn met een aardsch koning en zijne onderdanen. Want immers die koning is God. Die zoon is Christus Jezus. Die bruiloft is het Koninkrijk der hemelen. En de roeping om in te gaan in die bruiloft is niet maar een *aanbod* van zaligheid, maar een zeer ernstige *roeping* Gods, om te verlaten alle wegen van zonde, ongerechtigheid en eigen-gerechtigheid, en in te gaan in de gemeenschap van alle geestelijk-zedelijke heilsgoederen door God in Christus bereid. In dat koninkrijk gaat het om God

in Christus. En wel zal hij, die ingaat in de bruiloft des Zoons de zaligheid beërven, want alleen in dat koninkrijk is zaligheid, vrede en geluk en eeuwig leven. Doch dit komt juist daardoor, dat *God alleen goed is*. Wie Hem verlaat heeft smart op smart te vreezen. Wie zich tot Hem wendt, vindt in Hem de hoogste zaligheid. Als die God dus tot de bruiloft van Zijn Zoon roept, dan is dat geen aanbod, dat men kan aannemen of afslaan, maar een diep ernstige roeping, waardoor God Zich keert tot het diepst van 's menschen redelijk-zedelijk bestaan; eene roeping, de weigering waarvan diep zondig is. En zoo was het immers ook in de werkelijkheid. Want deze genooden of geroepenen zijn de goddelooze Joden uit de oude bedeeing. Ze zijn geroepen, keer op keer geroepen, door de hun toegezonden dienstknechten, de profeten. Doch ze hooren niet. Ze zijn kinderen der goddeloosheid. Ze doodden de profeten. Ze rebelleeren tegen den Allerhoogste. Ze willen Zijn verbond niet. Ze verkiezen hun eigen wegen. En als alle dingen gereed zijn en de gemeste beesten zijn geslacht, gaan zij niet in. Hun stad wordt in brand gestoken en zij worden vernield.

Als Heyns dit inziet, zal hij ook wel toestemmen, dat er in de gelijkenis van het Groot Avondmaal of van den koning, die zijnen zoon een bruiloft had bereid, geen troost ligt voor de leer van een aanbod. Wij hebben het onzerzijds niet tegen de uitwendige roeping, die ook tot anderen komt dan de uitverkorenen, maar wel tegen de voorstelling alsof het heil in Christus en de genade Gods voorwerp zijn van een aanbod,

dat van Godswege tot alle menschen welgemeend komt. Want dit laatste is Remonstrantisme van het zuiverste water.

Hiermede acht ik de voornaamste Schriftuurplaatsen, waarop Heyns zich beroept voldoende besproken. Het is waarlijk niet noodig in den breedte in te gaan op alles wat door Heyns naar voren gebracht wordt als bewijs voor zijne voorstelling. Zoo ziet Heyns een algemeen aanbod in Joh. 7:37: "En op den laatsten dag, zijnde de groote dag van het feest, stond Jezus en riep, zeggende: Zoo iemand dorst, die kome tot Mij en drinke." Het is zoo weinig noodig om aan te toonen, dat hier nu toch waarlijk geen algemeen aanbod van genade en zaligheid in ligt, dat het veeleer verwondering mag baren, dat Heyns het er in ziet. Wat ge hier hebt is eene roeping van dorstigen, niet van alle menschen. Zelfs veronderstelt de vorm van den tekst reeds, dat alle menschen niet dorsten: *zoo iemand* dorst. Nog veel minder is het in te zien, hoe Heyns een algemeen aanbod kan lezen in Ef. 2:17: "En komende heeft Hij door het Evangelie vrede verkondigd, u die verre waart en dien, die nabij waren." Ik versta wel, dat Heyns hier voor "verkondigen" aanbieden wil lezen, doch in strijd met den tekst en zeer ten nadeele van de beteekenis der woorden. Zelfs wordt heel de beteekenis er door verkracht. Als God vrede laat verkondigen, dan beteekent dit, dat Hij vrede heeft gemaakt. De vrede is een voldongen feit in het bloed des kruises. Dat die vrede tot stand zal komen hangt niet aan den mensch. Als God echter vrede aanbiedt,

dan komt de vrede eerst tot stand, als het aanbod wordt aangenomen. Dan hangt de realiseering van dien vrede in laatster instantie aan den mensch. Bovendien spreekt de tekst hier immers ook niet tot en van alle menschen, maar van "die, die nabij waren" en tot "u, die verre waart," dus van en tot de Kerk uit Jood en Heiden. En zoo is het ook met Openb. 22:17: "En die dorst heeft kome; en die wil, neme het water des levens om niet." Zelfs een kind op de catechisatie zou elken Remonstrant, die met dezen tekst zou komen aandraagen (en het is altijd de Remonstrant, die met zulke teksten komt) antwoorden, dat niet alle menschen dorsten naar het water des levens, en dat ook de wil om te komen en dat water te nemen, reeds vrucht is van Goddelijke genade!

We zullen dus de bespreking van het Schriftbewijs, dat Heyns meent te hebben, hier staken. We meenen genoeg te hebben besproken om aan te toonen, dat niet wij afwijken van de Heilige Schrift, maar dat het juist Heyns is, die op allerlei wijze de Schrift geweld moet aandoen, om er toch een algemeen aanbod van genade en zaligheid in te lezen. Mocht hij zich slechts laten overtuigen en zijn dwaling op dit punt herroepen!